

EXISTUJE NĚCO JAKO
VOLÁNÍ DIVOČINY. DOBRODRUŽSTVÍ,
KTERÁ NÁS SVADÍ ZAŽÍVAT DOSUD NEPOZNANÉ.
OBJEVOVAT TĚMĚŘ „ZA HUMNY“ ZAJÍMAVÉ
LIDI A NESKUTEČNĚ MALEBNÁ MÍSTA. A VĚCI,
KTERÉ STOJÍ ZA TO VIDĚT. VĚDĚLI JSTE
NAPŘÍKLAD, ŽE V ČESKU ŽIJE MUSERKA,
KTERÁ SVÉ SPŘEŽENÍ OVLÁDÁ LÉPE NEŽ
VĚTŠINA SKANDINÁVSKÝCH ZÁVODNÍKŮ?
NEBO ŽE V KRAJI JÁRY CIMRMANA VYROSTL
MAJÁK V NEJVYŠŠÍ NADMOŘSKÉ VÝŠCE?
VOLVO VÁS DOVEZE NA MÍSTA, KDE BAVIT SE
A SNÍT JE DRUHOU PŘIROZENOSTÍ.

TEXT A FOTOGRAFIE **PETRA DOLEŽALOVÁ**

KRAJINOU RADOSTÍ

O PSECH A SNECH

CHOV JANY HENYCHOVÉ NAVAZUJE NA CHOV GERTA SANDWEGA Z NĚMECKA, KTERÝ ZA VÍCE NEŽ 30 LET V OBORU DOSÁHL ŘADY ZÁVODNÍCH ÚSPĚCHŮ A V NĚMECKÉM MUSHINGU JE ŽIVOUČÍ LEGENDOU. MOMENTÁLNĚ TU NAJDETE JIŽ ČTYŘI GENERACE PSŮ, KTERÉ SI JANA VYCHOVALA ODMALIČKA. VLASTNOST, KTEROU U DOBRÉHO ZÁVODNÍHO PSA OCENJUJE NEJVÍC, JE ZÁJEM O ČLOVĚKA. ZNÁT SVÉ PSY JE PRŮJEDNA Z NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH PODMÍNEK ZÁVODŮ NA DLOUHOU VZDÁLENOST. „POKUD VÁS VÁŠ PES MILUJE A JE OCHOTEN PRO VÁS UDĚLAT MAXIMUM, MÁTE VYHRÁNO.“ PŘÍŠTÍ ROK BY JANA CHTĚLA FINNMARSKLOPET ZKUSIT ZNOVU. TO BUDOU MÍT JEJÍ SOUČASNÁ ŠTĚNATA TŘI ROKY, TEDY TEN SPRÁVNÝ VĚK. JEJÍM NEJVĚTŠÍM SNEM JE ALE ODJET ZÁVOD NA ALJAŠCE NA 1 600 KM IDITAROD.

MYSTICKÁ KRAJINA na pomezí Jizerských hor a Krkonoš stála vždy tak trochu ve stínu rušných letovisek typu Špindlu nebo Harrachova. Doposud tu najdete tichá, hektickou dobou nepoznamenaná údolíčka, zapomenutá návrší a jiná zákoutí, kde je co objevovat. Pohodový crossover XC70 je díky své světlé výšce a pohonu všech kol doma v každém terénu a s asistentem sjíždění svahů nás nemůže zaskočit ani nejprudší kopec.

Okolní vrchy zaplavují večerní paprsky podzimního slunce, právě když vjíždíme lesní cestou do Horního Maxova. Zbývá jen pár dní do okamžiku, než napadne první sníh a Jana Henychová tudy znovu na saních vyrazí se svým psím spřežením. Radošný štěkot její smečky osmadvaceti sibiřských huskyů okamžitě navozuje atmosféru dalekého severu. Bylo to právě v norské Altě, kde jsem o ní od tamních musherů slyšela poprvé. V roce 2009 jako první cizinka zdolala jeden z nejnáročnějších závodů psích spřežení světa na 1 000 km – Finnmarkslopet. A to je skutečné sousto i pro mnohé otrlé Seveřany, v tak náročném maratonu totiž rozhoduje nejen kondice psů a jejich majitele, ale především jejich vzájemný vztah a přístup mushera. Ten má Jana, která tady v Jizerkách provozuje husky školu a prakticky celý den trénuje nebo pečuje o své věrné miláčky, skoro mateřský.

Během nejsevernějšího závodu světa, když teplota spadla na mínus 40 °C, putovala sama se svou smečkou ledovou pustinou celých osm dní a 16 hodin. Zastavovalo se pouze na kontrolních stanicích, kde byli psi prohlédnuti veterinářem a museli odpočívat. Povinnost mushera je postarat se o své psy sám – rozhrnout pod ně slámu, sundat botky chránící jejich tlapy před mrazem, namasírovat, uložit je do tepla, připravit a rozdat jídlo... Na spánek tak už

„Jsem žena, která běží svůj život se psy podobnými vlkům. Už je to 17 let, co s nimi stále někde běhám, a musím říci, že mě to pořád baví. Místo jednoho psa jich mám dnes 28, z toho tři štěňátka se skvělou závodní budoucností.“

„Jedinou vadou u psů je to, že jejich život je proti tomu našemu příliš krátký a příliš to bolí vidět je stárnout a umírat...“

„SIBIŘSKÝ HUSKY JE PERPETUM MOBILE SEVERU. JAK MÁLO POTŘEBUJE, O TO VÍC PRÁCE DOKÁŽE ODVĚST. MÁ SVOJI HLAVU. JE TO PES, KTERÝ VÍ, CO CHCE I CO NECHCE. POVAHA, VE KTERÉ JSEM SE NAŠLA.“

ŠEDIVÁČKŮV LONG

NEJZNAMĚJŠÍ ZÁVOD V ČECHÁCH, POŘADANÝ V POSLEDNÍM LEDNOVÉM TÝDNU, MĚŘÍ 222 KM A PATŘÍ DO SÉRIE ČTYŘ ZÁVODŮ IRON SLED DOG MAN („ŽELEZNÝ MUŽ ZA PSÍM SPŘEŽENÍM“). ZÁVOD JE ROZDĚLEN DO ČTYŘ ETAP A ÚČASTNÍCI MUSEJÍ POVINNĚ JEDNOU BIVAKOVAT NA SNĚHU. TRASA VEDE PO ČESKÉ I POLSKÉ STRANĚ ORLICKÝCH HOR, MEZI OBCEMI DEŠTNÁ, ORLICKÉ ZÁHOŘÍ A POLSKOU OBLASTÍ CZARNE BAGNO. Z MALÉHO LOKÁLNÍHO ZÁVODU V PRŮBĚHU LET VYROSTL PODNIK CELOEVROPSKÉHO FORMÁTU, KAM PŘIJÍždĚJÍ ZÁVODNÍCI Z CELÉ EVROPY.

jemu samotnému zbude sotva hodina. „Během putování se zde stáváte součástí svého psího týmu, jste téměř telepaticky propojeni. Věřím jim, stejně jako oni věří mně. Pokud se propracujete k této symbióze, pak máte šanci ujet stovky kilometrů v nehostinné krajině a šťastně se dostat domů. Díky mrazu je vše tak syrové a jasné, až vám hrůzou běhá mráz po zádech. Rozlehlé sněhové pláně, podivné skalnaté útvary – projíždíte mezi nimi a tají se vám dech,“ vzpomíná několikanásobná mistryně České republiky a dvojnásobná mistryně Evropy v mushingu na svůj největší závod, který jí prý změnil život.

„Jsem z Jablonce, od malička jsem běhala na běžkách a triatlony. Vždy mi vyhovovaly náročnější a delší disciplíny, které v člověku utužují vytrvalce. Jako holka jsem milovala knihy Jacka Londona a běhala po horách s postupně přibývajícím psím spřežením. První musherské zkušenosti jsem získávala metodou pokus – omyl a domů jsem chodila pořádně rozbitá.“ Takto tvrdá poznání dnes lidé, kteří touží okusit trochu z Janina umu, podstoupit nemusejí. Úžasný pocit svobody spojený s přírodou i psy tady, v Horním Maxově, dnes nejlepší česká musherka nabízí dětem i dospělým. A to i když není sníh – to zapráhne za smečku kolečkovou káru nebo speciální koloběžku a vyrazí se zájemci o dobrodružství na výlet po okolí. „Snažíme se ukázat lidem, že psi nejsou sněžné skútry, které se nakopnou a jedou, ale že záleží hlavně na vašem vztahu k nim a jejich vzájemné spolupráci. Stáváte se zde součástí psího týmu, jejich partákem.“

Kromě vyjížděk vede se svým americkým manželem Rodneyem Lovettem (rovněž musherem) česko-anglické tábory pro děti. A tak „severskou“ stránku jizerských hvozdů poznala i řada nadšenců nejen z Anglie, Německa, Rakouska, Francie či Itálie, ale i z dalekého Nového Zélandu, Kanady či dokonce z Jihoafrické republiky.

KDYŽ SI LIDÉ HRAJÍ...

Opouštíme tak trochu „skandinávskou“ část Jizerek a míříme do míst, která pro změnu ovládl duch největšího z Čechů. Je časné ráno, venku téměř mrzne, a tak oceňuji nejen vyhřívání tříramenného sportovní laděného volantu, ale i to, jak rychle máme uvnitř auta teplo. Svižně šplháme ostrými serpentínami do Příchovic v kopcovité krajině nedaleko bájněho Liptákova, kde letos v červnu otevřeli první oficiální muzeum Járy Cimrmana. Na jeho střeše se tyčí rozhledna, která podle neuskutečněné Cimrmanovy vize nese název Maják. Model kruhovitě věže představené před čtyřmi lety na benátském Bienále architektka Martina Rajniše padl do oka Aleši Voverkovi. Po komplikovaném vyběhávání stavebního povolení pak v těsném sousedství čerstvě zrekonstruovaného penzionu U Čápa, jehož je spolujatelem, vystavěl s profesorem Rajnišem rozhlednu i věž. „Funkcí je to rozhledna, a aby to bylo dostatečně cimrmanovské, je to nejvyšší položený maják na světě, který v noci svítí a slouží k orientaci,“

„SBÍRKA JE NEUSTÁLE ŽIVÁ. LIDÉ NÁS SNADŠENÍM ZASOBUJÍ NALEZENÝMI VĚCMI A JÁ BYCH RÁD EXPOZICI POSOUVAL. BUDEME SE ROZRŮSTAT VEN, INTEGROVAT DOKRAJINY ZAPUŠTĚNÉ ARTEFAKTY.“

Maják Járy Cimrmana se zařadil k dalším místním pamětihodnostem – jako je třeba známá tanvaldská socha Járy Cimrmana v mlze –, které jasně prokazují, že proslulý Liptákov se nacházel právě ve zdejší kraji. Cyklostezka Járy Cimrmana je pak nejlepší příležitostí, jak celý kraj a jeho historii prozkoumat.

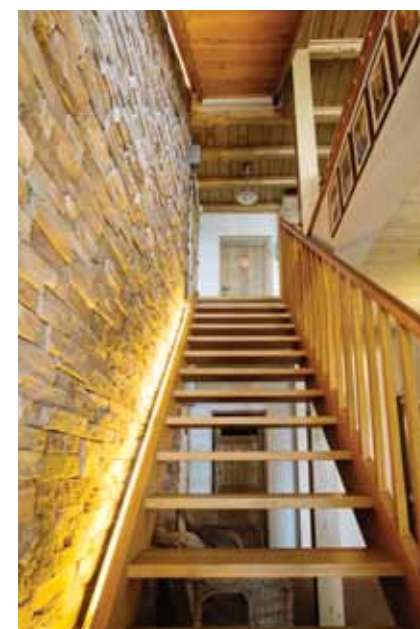
vysvětluje Aleš Voverka. Stavba, kterou majitelé objektu vybudovali z vlastních zdrojů bez jakýchkoliv dotací, je skvělou ukázkou tzv. přírodní architektury. „Rozhlednu z borového dřeva jsme zapustili do skály, do níž jsme organicky zakomponovali muzeum a obložili v místě vytěženým kamenem, jako by se ta skála ztrácela dál.“

Sbírka až podivuhodných exponátů vznikla na popud herce Divadla Járy Cimrmana Václava Kotka. Společně s Mikroregionem Tanvaldsko oslovil obyvatele zdejšího kraje, aby muzeu věnovali předměty z doby, kdy génius Cimrman žil. Tak se v něm vedle sebe sešly třeba hudební a hasiči nástroje, fotoaparáty, hračky, nábytek a dokonce i dochovaná Cimrmanova busta, bohužel poničená napařováním klobouků. Bez vtipných doprovodných textů by možná bylo muzeum jen sbírkou harampádí, společně však v dnešní přetechizované době působí jako balsám na duši. Některé popisy píšou původní majitelé vystavených kousků, převážně je však tvoří tým cimrmanologů pod vedením Zdeňka Svěráka.

Začátkem listopadu pokřtí cimrmanovci pět sjezdovek v těsném sousedství muzea jmény jednotlivých her. „Křtít se bude i nové bistro Severní pól, kde budou vystaveny staré sněžnice a lyže. Kdo chce, bude si je moci i půjčit,“ svěřuje se s novými plány Aleš Voverka. Takže i zkušení lyžaři, kteří tu v zimě učí lyžovat své potomky, budou postaveni před novou výzvu. Carving s jasanovými prkénky ledabýlý styl rozhodně neodpustí.

Otisk hravého ducha nese i rekonstrukce a dostavba původního stavení U Čápa s č. p. 1, o němž první zmínka pochází již z roku 1654. Původní stavba má za sebou nejenom řádění ohnivého živlu, ale i minulého režimu, kdy objekt využíval jako rekreační středisko pro své zaměstnance národní podnik Benzina. „Tu nejhezčí, roubenou část překryly umakartové toalety,“ líčí Aleš Voverka překvapivé objevy při rekonstrukci. „Se Šimonem Cabanem jsme se snažili vytvořit útulný přírodní objekt navazující na historickou stavbu.“ Ráz původního stavení ctí většina interiéru dostavby i rozšířená restaurace.

Fantazii se tu meze nekladou, a tak není divu, že se k Čápoři sjíždějí i známí čeští designéři a architekti. Inspirace přírodou a návrat zpět k ní tu proudí docela přirozeně. Podporují tak snahy a vize o budoucnosti kraje lidí kolem Aleše Voverky: „Přál bych si, abychom ve způsobu přemýšlení a poskytování služeb ovlivnili celý region. Hodně chalupářů si koupí pozemek, plotem se oddělí od okolní krajiny a nepečují o ni. Založili jsme proto obecně prospěšnou společnost „Jizerky pro vás“, kde se snažíme opravovat cesty, sochy i kaple. Pomáháme kraji zuboženému minulou dobou, ostatně jak by si to Járy Cimrman sám přál.“ ■

Víceúčelová knihovna byla osobitým nápadem Šimona Cabana. „Když přijdou děti, promění knihy ve stavebnici. Názvy knížek pak vznikají živelně.“

Kolem Cimrmanova Majáku racci nekrouží, střeží jej důstojný čáp. Stavba je příkladnou ukázkou tzv. přírodní architektury. Originální konstrukce z borového dřeva je vzdušná a svou siluetou skutečně připomíná maják. Přírodu ctí i celý objekt U Čápa...

„BAVÍ MĚ SLEDOVAT, JAK SE UTVÁŘÍ DUCH MÍSTA. PO VZTYČENÍ MAJÁKU JÁRY CIMRMANA A VYTVOŘENÍ SOLIDNÍHO ZÁZEMÍ PENZIONU A RESTAURACE SE SEM VRACEJÍ NAPROSTO ODLIŠNÍ LIDÉ, KTEŘÍ SI TU NAVZÁJEM HRAJÍ. CELÉ TO KLIMA NA LIDI PŮSOBÍ TAK, ŽE JE JIM DOBRĚ.“

PROFESOR RAJNIŠ O PŘÍRODNÍ ARCHITEKTUŘE:

Architektura prožívá krizi. Naše domy lidí neuspokojují. Jak je možné, že auta, lodě, letadla je uspokojují, jsou krásné a bezvadné? Protože je to hluboce pochopený design, inspirovaný přírodou: aerodynamika podobná ptákům, osová symetrie podobná všem zvířatům.

Architektura je v krizi, protože se neřídí těmito pravidly.

Je nutné začít tvořit jinak: místo designu a estetiky se inspirovat hlubokými zákony přírody. Ponořit se do prostředí, do systému, z kterého jsme povstali. Sto tisíc generací jsme žili v přírodě, a pouhých sto nebo dvě stě generací žijeme v civilizaci. V přírodě jsme žili tisíckrát déle a z této doby v nás uvízlo mnohem víc, než se na první pohled zdá.

Příroda je neuvěřitelnou pokladnicí geniálních konstrukcí, tvarů, barev, systémů i nahodilostí. Ukazuje nám, jak žít s chybami a nezpůsobit katastrofu.

Architektura je plnohodnotnou součástí našeho světa, tak jako příroda. Architekt proto nutně musí studovat přírodu. Do hloubky, nejen formálně nebo stylisticky. Poznat její elementární zákony, které nejsou na první pohled vždy zřejmé, ale mají dalekosáhlé důsledky, když nejsou respektovány.

Prof. arch. Martin Rajniš je český architekt, urbanista a pedagog a spoluzakladatel České komory architektů. Mezi veřejností je znám hlavně jako autor nové Poštovny na Sněžce.

NÁVRAT KE KRAJINĚ VÁM URČITĚ URYCHLÍ PSÍ SPŘEŽENÍ (WWW.HUSKIES.CZ). A CHCETE-LI POHLÉDNOUT PŘÍRODĚ DO OČÍ SKUTEČNĚ ZBLÍZKA, VYŠPLHEJTE NA MAJÁK V KRAJI JÁRY CIMRMANA – WWW.UCAPA.EU.

HLEDÁNÍ DUŠE ČESKÉHO GÉNIA

Z takovýchhle cest za dobrodružstvím se vám nejspíš bude těžko vracet. V bezpečném objetí pohodlných sedadel překonáte i náročný terén s veškerým komfortem a klidem, jak se na „pravého seveřana“ sluší. Při večerních návratech oceníte aktivní přepínání dálkových světel a nejen na dlouhé přejezdy se hodí adaptivní tempomat s funkcí automatického brzdění. A pokud chcete převzít ovládací prvky do svých rukou, aniž byste je zvedli od volantu, můžete využít pádla řazení, které nabízí nejnovější verze tohoto oblíbeného švédského svalovce.

